

Nationalt Center for
Forebyggelse af Ekstremisme

Styrk medborgerskabet
sammen med civilsamfundet

– en metodehåndbog
til kommunerne

STYRK MEDBORGERSKABET SAMMEN MED CIVILSAMFUNDET
- EN METODEHÅNDBOG TIL KOMMUNERNE (PIXIUDGAVE)

Grafisk tilrettelæggelse:
Mouret.dk

© 2018, Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme

KAPITEL 1

Indledning

Et aktivt medborgerskab kan fremmes ved et systematisk samarbejde mellem lokale myndigheder og civilsamsfundsaktører som foreninger, interesseorganisationer og øvrige netværk og ressourcepersoner.

Når civilsamfundet inddrages som en sparrings- og samarbejdspartner og således oplever at få indflydelse og blive respekteret som en værdifuld ressource, afføder det tillid til, at det at engagere sig i samfundet betaler sig. Styrkelse af medindflydelse, ansvar og demokratiske færdigheder er fundamentet for den sammenhængskraft, der er nødvendig for at skabe og opretholde et samfund præget af ligeværd og medborgerskab. Dette er samtidig et væsentligt bolværk mod social mistrivsel og kan have en positiv effekt i forhold til at forebygge radikaliserings og ekstremisme.

1.1 Samarbejde mellem lokale myndigheder og civilsamfundet

Når lokale myndigheder ønsker at arbejde med indsatser for at fremme lokalmiljøernes trivsel og positive udvikling, kan de med fordel tænke civilsamfundet ind som en relevant ressource og mulig samarbejdspartner. Lokale civilsamsfundsaktører har med deres position og indsigt i lokalsamfundet et unikt potentiale for at byde ind med en anden vinkel i det forebyggende arbejde.

1.3 Metodehåndbogen

Formålet med denne metodehåndbog er at yde støtte til lokale myndigheders samarbejde med lokale civilsamsfundsaktører ved at præsentere kommuner og politi for tre konkrete metoder, som med fordel kan anvendes i bestræbelsen på at styrke medborgerskab og sammenhængskraft for derigennem at fremme trivsel og positive fællesskaber lokalt. Lykkes disse bestræbelser, kan det endvidere have en forebyggende effekt i forhold til problematikker som radikaliserings og ekstremisme.

1.4 De tre metoder: Partnerskaber, rundbordsdebatter og Safe Space-dialoger

Denne metodehåndbog beskriver tre metoder til inddragelse af civilsamsfundsaktører i bestræbelsen på at opbygge sammenhængskraft og modstandsdygtighed lokalt. De udvalgte metoder er:

1. Partnerskaber med en samskabende tilgang
2. Rundbordsdebatter
3. Safe Space-dialoger

Metoderne har hver deres forcer, der kan bringes i spil alt efter de ønskede mål, ligesom både varighed, kompleksitet og de kompetencer, det kræver at anvende dem, varierer. Metoderne har det til fælles, at de bygger på ligeværdighed og dialog, og kan alle tre anvendes til stort set alle typer udfordringer og problemstillinger, hvor myndighederne ser et potentiale i at involvere lokale civilsamsfundsaktører.

Partnerskaber

- Komplex metode
- Stort afkast
- Brede implikationer
- God til langvarige, bæredygtige løsninger

Rundbordsdebatter

- Kan nå bredt ud
- Ukompliceret metode
- Ikke forpligtende for civile deltagere
- Svært at vurdere effekt

Safe space-dialoger

- Primært til en yngre målgruppe
- God til svære emner
- Ukompliceret metode
- Kræver de rette deltagere

Partnerskaberne er den mest komplekse metode både ift. deltagere, struktur, varighed og kompetencer, men er måske også den, der høster de største afkast, da den kan have meget brede implikationer og favne vidt alt efter partnerskabets mål og håndtering. Det er en forpligtende samarbejdsmodel og en oplagt mulighed, når de givne mål kan imødekommes af kompetencer og ressourcer mhp. at finde mere langvarige, bæredygtige løsningsmodeller. Omvendt skal man være opmærksom på en bred vifte af forhold for at sikre både enighed, fremdrift og udbytte ved brug af metoden, da der ellers er risiko for, at de planlagte mål aldrig implementeres, og effekten således udebliver.

Rundbordsdebatter kan ligesom partnerskaberne nå bredt ud, og de er oplagte at tage i brug dér, hvor der ønskes direkte dialog mellem parter, der ellers ikke mødes, eller hvor information eller sparring på bestemte problemstillinger eller løsningsforslag er ønsket. Rundbordsdebatterne repræsenterer et klassisk eksempel på, hvordan myndighederne søger at inddrage civilsamfundet og opbygge tillid mellem parterne i en given proces. De er forholdsvis ukomplicerede at tage i brug, de er ikke forpligtende for de civile deltagere, og der er ikke store risici forbundet med at bruge dem. Til gengæld kan det være vanskeligt at vurdere deres effekt på længere sigt. Safe Space-dialoger er velegnede til at åbne for svære

emner og sigter i denne sammenhæng primært på en yngre målgruppe, hvis refleksionsevner og demokratiske værdisæt man ønsker at styrke for at styrke medborgerskab og modstandskraft. Det er en relativt ukompliceret metode, men kræver de helt rette civile aktører, og fordrer samtidig en høj grad af tillid til disse og deres kompetencer. Det er desuden en metode, der udfolder sig udenfor myndighedernes synsfelt, og disse kan derfor opleve, at det er svært at styre processen.

Alle tre metoder hører under det, der kaldes opbyggende indsatser. Dvs. indsatser, der har til formål at fremme trivsel, udvikling og aktivt medborgerskab samt at forebygge udvikling af risikoadfærd. De brede, opbyggende indsatser medvirker til at ruste borgere med demokratiske, kritiske og sociale kompetencer og dermed øge modstandskraften over for udvikling af risikoadfærd, der kan føre til radikaliserings og ekstremisme. Det er således i forhold til de opbyggende indsatser, at potentialet i at inddrage civilsamfundsaktører i denne bestræbelse ligger.

KAPITEL 2

Partnerskaber

2.1 Formål

Etablering af partnerskaber er en metode til at inddrage flere og sommetider meget forskelligartede parter i løsningen af en konkret opgave i et formaliseret og forpligtende arbejdsfællesskab. Ofte bliver metoden anvendt som middel til at finde svar og løsningsmodeller på udfordringer, hvor der vurderes at være en oplagt fordel i, at flere parter tager del i processen med den synergieffekt, et effektivt partnerskab kan give. Parterne kan have meget forskellige tilgange til problemstillingen og råde over divergerende kompetencer og ressourcer, som de hver især forpligter sig til at bringe i spil i et partnerskab. Og det er netop denne flerstrengethed, der udgør partnerskabets force. De enkelte parter individuelle styrker og motivationer kan ligeledes være vidt forskellige, ligesom de ikke nødvendigvis forventes at bidrage med den samme mængde ressourcer i processen. Men i partnerskaber er parterne stadig ligeværdige og har det til fælles, at de deler en fælles vision. Det er udformningen af løsningsforslag - og en eventuel implementering af disse - mhp. i fællesskab at nå i mål med denne vision, der er partnerskabets formål.

2.2 Beskrivelse af metoden

Partnerskaber skal i denne sammenhæng forstås som arbejdsfællesskaber, hvor to eller flere parter går sammen i et forpligtende samarbejde med henblik på i fællesskab at opnå et på forhånd defineret mål.

Partnerskabet går ud på, at lokale myndigheder og civilsamfundsaktører med spidskompetencer i form af relevant viden og erfaring indgår i et gensidigt forpligtende samarbejde. Gennem partnerskabet kommer civilsamfundets rolle, ressourcer og kompetencer i spil og kan få afgørende betydning for at lykkes med at udvikle bæredygtige, lokale løsningsmodeller. Det er ikke muligt på forhånd at forudsige, hvordan disse løsningsmodeller kommer til at se ud, men omvendt er det en forholdsvis struktureret opgave, da målet er fastlagt.

Parterne vil ofte enkeltvis eller i fællesskab selv skulle stå for at implementere eller effektuere de fremkomne løsningsmodeller.

PARTNERSKABER ELLER SAMSKABELSE?

Partnerskaber er et forpligtende samarbejde for at finde en fælles løsning på en allerede defineret problemstilling for at opnå et bestemt mål.

I **Samskabelse** deltager parterne tidligt i processen. Deltagerne indkredser målet, løsninger og hvilke aktører, der skal inddrages, og ingen har derfor defineret de konkrete mål på forhånd.

Deltagere

Det kan være afgrænset til to parter, fx kommunen og en sportsklub eller lignende – eller der kan være tale om et partnerskab mellem forskellige lokale myndigheder og et større antal civile samfundsaktører med helt forskellige andele i problemstillingen.

Partnerskabsaftaler og god praksis

Et omhyggeligt forarbejde og en skriftlig partnerskabsaftale minimerer grobunden for misforståelser og gensidige skuffelser betragteligt, og en mængde mulige konflikter eller uoverensstemmelser vil kunne undgås.

En skriftlig aftale bør som minimum forholde sig til følgende punkter:

- Baggrund for at indgå partnerskab (inkl. fælles vision)
- Mål (konkrete mål og succeskriterier)
- Organisering (logistik, mødekadence, kommunikation, evt. koordinatorfunktion mm.)
- Rollefordeling og opgaver (beslutningskompetence, ansvarsområder, forpligtelser, konkrete opgaver, afgrænsninger mm.)
- Økonomi
- Tidsramme
- Opfølgning (status, justering af aftale, uenigheder mm.)

HER KAN DU LÆSE MERE:

- "Guide til Partnerskaber. Om samarbejde mellem offentlige og frivillige organisationer" (DGI Fyn og Region Syd, 2007)
- "Guide: Sådan laver I en samarbejdsaftale mellem kommuner og frivillige foreninger" (Center for Frivilligt Social Arbejde, 2016)

2.4 Udbytte af partnerskaber

Partnerskabets store force er den synergieffekt, der opstår, når flere parter med forskellige indsigter, erfaringer og kompetencer går sammen om at skabe løsningsmodeller for at nå specifikke mål.

Bortset fra indfrielsen af partnerskabets formelle målsætning, vil det ofte vise sig, at man parallelt hermed opnår nogle værdifulde sideeffekter i form af træning og oparbejdelse af kompetencer, såsom øget forståelse af demokratiske processer og spilleregler, medborgerskab mv.

KAPITEL 3

Rundbordsdebatter

3.1 Formål

Rundbordsdebatter er en oplagt metode til at inddrage lokale civilsamsfundsaktører i en løsningsorienteret tilgang til problemstillinger, der optager lokalsamfundet eller dele af det. Formålet med rundbordsdebatter med deltagelse af myndigheder og ledende civilsamsfundsaktører samt øvrige relevante interessenter er at skabe en platform, hvor alle parter kan både modtage og give respons og input til de problemstillinger, der er sat til debat.

Rundbordsdebatter bruges til at adressere konkrete emner eller problemstillinger i en bredere og relativt uformel konstellation af deltagere, hvor præmissen er, at alle – myndighedspersoner såvel som ledende civile samsfundsaktører, organisationer mv. – deltager på lige vilkår og med ligeværdige stemmer. Metoden bruges fx til at dele viden, få respons på myndighedernes arbejde med en given problemstilling, undersøge løsningsforslag, definere mulige handlinger eller som tidligt led i at udvikle nye strategier og som et værktøj til at opbygge en generel tillid mellem parter, hvor en sådan bør styrkes.

3.2 Beskrivelse af metoden

Rundbordsdebatter betegner en mødeform, hvor alle deltagere kan komme til orde med deres synspunkter og ideer på en mere fri og umiddelbar måde end i mere formelle mødesammenhænge. Grundtanken er, at deltagerne er jævnbyrdige, og hver især besidder viden og kompetencer, der – når det bringes i spil på rette måde – bidrager til en bedre og mere helhedsorienteret tilgang til de udfordringer, mødet adresserer. Metodens force er bredden i perspektiver på problemstillingen, og at alle har en ligeværdig stemme i debatten.

Rundbordssamtaler er gode til at adressere konkrete problemstillinger, der optager lokalsamfundet, og som vurderes at være vigtige at håndtere hensigtsmæssigt eller finde en løsning på.

RUNDBORDSSAMTALER ER GODE TIL:

- konkrete problemstillinger i lokalsamfundet
- som informationsplatform ved akut opståede og udfordrende situationer
- efter en kritisk episode

Ved en rundbordsdebat er det selve debatten, der er mødets omdrejningspunkt. Det er således vigtigt at skelne mellem traditionelle debatarrangementer med flere oplæg samt et panel, der præsenterer budskaber og debatterer med hinanden og sporadisk inddrager tilhørerne og så en rundbordsdebat. Ved rundbordsdebatten er det debatten mellem mødedeltagerne, der er det centrale element. Det er således mødedeltagerne og debatten imellem dem, der skal tilvejebringe de ønskede resultater.

Rundbordsmetoden kan anvendes i forhold til alle typer emner og problemstillinger. Den er egnet til at nå ud til en bred målgruppe på en struktureret måde, men uden strengt formaliserede rammer. Det er en meget fleksibel metode, idet den kan anvendes på flere forskellige måder og med alt fra 10-12 deltagere bestående af kerneinteressenter til en bred gruppe af både kerneinteressenter og bredere interessentgrupper med måske op til 80-100 deltagere ved et møde.

Rundbordsdebatter har den store fordel, at de kan etableres indenfor en forholdsvis kort tidshorison og nemt kan tilpasses helt forskellige situationer, miljøer og behov.

Rundbordsdebatter har ikke nødvendigvis et konkret produkt i form af fx en konkret løsning eller etablering af nye initiativer som målsætning, som det fx gør sig gældende i partnerskaberne.

3.3.2 Guide til lokale myndigheders etablering af rundbordsdebatter

Erfaringer viser, at for at opnå det bedste resultat, betyder det noget at have de rette deltagere til mødet, at skabe gode betingelser for en ligeværdig debat, udveksle ideer og løsningsforslag på konkrete problemstillinger, og i det hele taget få rundbordsdebatten til at fungere som et tillidsskabende initiativ borgere og myndigheder imellem.

GODE RUNDBORDSDEBATTER KRÆVER:

- de rette deltagere
- gode betingelser for en ligeværdig debat, idéudveksling og løsningsforslag
- skabe et tillidsskabende initiativ borgere og myndigheder imellem.

Deltagere

De relevante mødedeltagere defineres ud fra mødets emne. Deltagerne bør være sammensat, så gruppen spænder fra lokale myndighedspersoner, der har en enten aktuel og potentiel rolle eller relation til problemfeltet (fx borgmester, personale fra kommunale forvaltninger, politi, repræsentanter fra klubber mv.) og hertil civile aktører med en særlig rolle eller indsigt i forhold til emnet (fx ledere af lokale foreninger og organisationer, parter i en given konflikt, beboere i et særligt boligområde eller andre ressourcepersoner).

Mødeleders rolle

Mødelederen faciliterer mødet og fungerer som ordstyrer. Mødelederen skal sikre, at alle kommer til orde og har mulighed for at bidrage til debatten på lige fod med de øvrige tilstedeværende og løbende følge op på debatten. En vigtig rolle for mødelederen er ligeledes at sørge for, at diskussionen holder sig indenfor emnet og sikre, at relevante deltagere inddrages, når en kommentar eller et spørgsmål aktualiserer dette. Det er således vigtigt, at mødeleder selv har stor viden om emnet og samtidig har kendskab til deltagernes viden, erfaring og eventuelle beslutningskompetence på området.

KAPITEL 4

Safe Space-dialoger for unge

4.1 Formål

Safe Spaces – eller ”trygge rum” – er en metode til at træne og praktisere åben dialog. Metoden er oplagt at bruge blandt især unge, der fx færdes i miljøer, hvor der er en stor repræsentation af social kontrol, kriminalitet, kontroversielle holdninger, oplevet stigmatisering, diskrimination eller konflikter mellem forskellige grupperinger.

Formålet med metoden er at skabe et frirum, hvor de unge opfordres til at gå i dialog om emner, der optager dem, og som det muligvis kan være svært at være åben om. Metoden tilvejebringer et trygt rum at ytre sig i og kan også ses som en træning i dialog, der opfordrer til refleksion og åbenhed overfor modsatrettede argumenter og holdninger.

OBS: Ved at styrke dialogiske kompetencer og reflektiv stilningtagen, trænes de unges evner for at kunne udvikle sig til ressourcestærke og kompetente samfundsborgere.

Formålet med Safe Spaces er at etablere et rum for fri dialog, hvor de unge kan afprøve deres tanker, synspunkter og argumenter i fællesskab med andre uden at blive fordømt eller chikaneret, og uden at ytringerne får negative følgevirkninger.

EKSEMPLER PÅ EMNER FOR SAFE SPACES:

- spændinger mellem grupper i lokalområdet
- stigmatisering
- social kontrol
- diskrimination
- vold i hjemmet
- seksuelle normer
- religiøsitet
- misbrugsproblemer i familien eller miljøet.

Deltagere

Den primære deltagergruppe er de unge, der har en andel i problemfeltet, som er berørt af eller direkte involveret i det, og for hvem det har stor betydning.

Det er ligeledes en mulighed, men langt fra altid relevant, at invitere øvrige interessenter ind -repræsentanter for en boligforening, en lokal politimand, medlemmer af bestyrelser i lokale foreninger, trænere fra sportsklubber, moskeer, kommunalt ansatte i ungdomsklubber eller personale på den lokale skole.

De tematikker, som Safe Spaces er særligt velegnet til at håndtere, fordrer et relativt intimt rum. Dvs. et mindre forum, der indbefatter akkurat så mange deltagere, at det giver mening at udveksle synspunkter og etablere rum for en dialog, der ellers ikke ville have fundet sted.

Moderator (mødeleder)

Da tillid mellem deltagerne i et Safe Space netop er helt central for, at hensigten med et Safe Space kan realiseres, er det vigtigt, at der er en kompetent moderator til stede, der sørger for, at den kommunikation, der finder sted, netop er en reel dialog, og at mødet ikke bliver et rum, der opfordrer

til eller understøtter konflikter, chikane e.l.

Moderatoren har ansvar for at få dialogen i gang og skal kunne navigere i deltageres ytringer og være i stand til at kvalificere dialogen ved at spørge til og udfordre holdninger og argumenter. Moderator skal også sørge for, at alle kan komme til orde, at emnet ikke kører af sporet, og at der holdes en ordentlig tone i dialogen.

4.5 Mulige udfordringer og kontraproduktive effekter

Et Safe Space må aldrig fungere som et frirum til at røbe kriminelle handlinger i den tro, at det ikke vil få konsekvenser. Dette er en ufravigelig regel og skal tydeliggøres for deltagerne fra begyndelsen, så alle er orienteret om og forstår hvilke spilleregler, der gælder i det fortrolige rum, som en Safe Space-dialog udgør.

MODERATOR SKAL:

- gøre deltagerne klart, at moderator har en skærpet underretningspligt
- sætte en klar og tydelig ramme for, hvilke emner der ikke kan drøftes eksempelvis kendskab til begået kriminalitet, overgreb m.v.
- have kendskab til problematikken og de unge deltagere
- være en person, de unge stoler på og har respekt for
- få dialogen i gang
- kunne navigere i deltageres ytringer
- kunne spørge til og udfordre holdninger og argumenter
- sørge for, at alle kan komme til orde og at emnet ikke kører af sporet
- sikre en ordentlig tone
- sikre, at alle forstår de regler, der sættes op
- afslutte dialogen, så deltagerne skilles med en følelse af at have fået noget positivt med sig og ikke frygter efterfølgende negative konsekvenser
- have empati for de unge
- kunne anskue problemstillingen objektivt og tænke både bevæggrunde og andre synspunkter ind i sin tilgang til opgaven
- Bruge en coachende tilgang, hvor deltagere opfordres til at uddybe argumenter, reflektere og søge alternative opfattelser og bevæggrunde.

AFSLUTNING

Sammenhæng mellem metoderne

Metoderne er selvstændige og kan stå alene og fungere som målrettede initiativer i sig selv. De kan også flettes ind i og understøtte hinanden i en længere proces. Det er således oplagt at forestille sig en situation, hvor rundbordsmetoden (fx ved uddybning af problematikker og feedback deltagerne imellem) kan bruges som identifikationsredskab. problematikker og årsagssammenhænge, som kan spille ind i udarbejdelsen af en handlingsplan, der kan forankres i et mere forpligtende samarbejde i form af et partnerskab, der kan drive en sådan proces videre fremad. Omvendt kan man også forestille sig en situation, hvor et partnerskab ønsker at etablere lokale

rundbordsdebatter som led i deres målsætning. Og på samme måde kan man forestille sig, at den indsigt, der opstår i en ramme af Safe Space-dialog, kan medføre et behov eller ønske om at arbejde videre med visse problemstillinger enten ved at etablere partnerskaber eller ved at gøre brug af rundbordsdebatter, hvor der kan udveksles information og sparring flere parter imellem. Og ligeledes kan det i partnerskaber eller i forbindelse med afviklingen af en rundbordsdebat vise sig hensigtsmæssigt at etablere Safe Space-dialoger som led i at håndtere konkrete udfordringer i lokalmiljøet.

